অধ্যায় ৬ঃ দেশীবাদ

অধ্যায় গাঁথনি

৬.১ উদ্দেশ্য
৬.২ পৰিচয়
৬.৩ 'দেশীবাদ'ৰ অর্থ
৬.৪ পাশ্চাত্যৰ দেশীবাদী আন্দোলন
৬.৫ দেশীবাদৰ ভাৰতীয় প্রেক্ষাপট
৬.৬ দেশীবাদৰ সীমাবদ্ধতা আৰু পৰিসৰ
৬.৭ দেশীবাদৰ বৈশিষ্ট্য
৬.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
৬.৯ অধিক জানিবলৈ
৬.১০ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
৬.১১ আৰ্হি প্রশ্ন

৬.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- 'দেশীবাদ'ৰ স্বৰূপ নির্ণয় কৰিব পাৰিব
- দেশীবাদৰ সৈতে জড়িত সামাজিক, ৰাজনৈতিক, মনস্তাত্ত্বিক আৰু ভাষিক সম্পর্ক বিচাৰ কৰিব পাৰিব
- দেশীবাদৰ দার্শনিক, ধর্মীয়, সাংস্কৃতিক আৰু নৃতাত্ত্বিক দিশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- দেশীবাদৰ সৈতে মানুহৰ জন্মগত ব্যৱহাৰৰ সম্পর্ক নিৰূপণ কৰিব পাৰিব
- দেশীবাদ আৰু তাৰ জড়িত ধাৰণা সম্পর্কে জানিব পাৰিব
- দেশীবাদৰ অন্তর্নিহিত দর্শন সম্পর্কে ধাৰণা লাভ কৰিব
- দেশীবাদৰ সৈতে সমাজ বিজ্ঞানৰ সম্পর্ক নিৰূপণ কৰিব পাৰিব
- দেশীবাদৰ সৈতে নৃতাত্ত্বিক-ৰাজনৈতিক সম্পর্ক আলোচনা কৰিব পাৰিব
- দেশীবাদৰ সৈতে ভাৰতীয় সাহিত্যৰ সম্পর্ক বিচাৰ কৰিব পাৰিব
- দেশীবাদৰ আৰু অসমীয়া সাহিত্যত তাৰ অভিব্যক্তিৰ স্বৰূপ নির্ণয় কৰিব পাৰিব
- দেশীয় সংস্কৃতি সংৰক্ষণৰ সৈতে দেশীবাদৰ সম্পর্ক কি তাৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব
- থলুৱা ঐতিহ্য, ভাষা আৰু সংস্কৃতিৰ সৈতে দেশীবাদৰ সম্পর্ক নিৰূপণ কৰিব পাৰিব।

৬.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুৰ্থ ষান্মাসিকৰ অন্তৰ্গত তৃতীয় বুনিয়াদী পাঠ্যবিষয়ৰ এইটো ষষ্ঠ অধ্যায়। অধ্যায়টোৰ শিৰোনাম 'দেশীবাদ'। এই অধ্যায়টোত 'দেশীবাদ'ৰ ধাৰণা আগবঢ়োৱাৰ লগতে দেশীবাদৰ লগত জড়িত আনুষংগিক বিষয়সমূহৰ আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

৬.৩ 'দেশীবাদ'ৰ অর্থ

'দেশীবাদ' বহিৰাগতসকলৰ স্বাৰ্থৰ বিপৰীতে থলুৱা অথবা খিলঞ্জীয়া জনসাধাৰণৰ আৰ্থ-সামাজিক, সাংস্কৃতিক দিশৰ সৈতে গভীৰভাৱে সম্পৰ্কিত এটি ধাৰণা। অক্সফোৰ্ড অভিধানত ইয়াৰ সংজ্ঞা দিয়া হৈছে এনে ধৰণে ঃ

'A return to or emphasis on indigenous custom, in opposition to outside influences.'

আনহাতে 'দেশীয় সংস্কৃতিৰ সংৰক্ষণ আৰু পুনৰুদ্ধাৰৰ' সৈতেও দেশীবাদৰ সম্পৰ্ক আছে। তেনে কাৰণতে 'ৱেবষ্টাৰ্চ ডিক্সনেৰী'য়ে দেশীবাদৰ সংজ্ঞা আগবঢ়াইছে এনেদৰে ঃ 'সংস্কৃতি গ্ৰহণৰ বিপৰীতে থলুৱা সংস্কৃতিৰ পুনৰুত্থানেই দেশীবাদ।' (The revival or perpeturation of an indigenous culture especially in opposition to acculturation.)

গতিকে দেখা যায় যে দেশীবাদ এক বিস্তৃত বিষয়। ইয়াৰ সৈতে থলুৱা জনসাধাৰণৰ স্বাৰ্থ আৰু বহিঃ-সংস্কৃতিৰ সম্প্ৰসাৰণৰ পৰা থলুৱা সংস্কৃতিক সুৰক্ষিত কৰি ৰখাৰ উদ্দেশ্য অন্তৰ্নিহিত হৈ আছে।

'Some Aspects of American Nativism' গ্ৰন্থত চালমান জে বেৰিয়ে উল্লেখ কৰিছে, 'দেশীবাদ হৈছে বিদেশী সম্পৰ্কৰ ভিত্তিত কোনো এক আভ্যন্তৰীণ ক্ষুদ্ৰ জনগোষ্ঠীৰ প্ৰতি সৃষ্টি হোৱা এক প্ৰবল বিৰোধিতা।'

(An intense opposition to an internal minority on the grounds of its foreign connection.)

দেশীবাদৰ সৃষ্টিত সাংস্কৃতিক সম্পৰ্কৰ গুৰুত্ব অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। আমেৰিকাৰ কিছুমান জনগোষ্ঠীৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰি দেখা গৈছে যে বহির্দেশীয় সংস্কৃতিৰ আগ্ৰাসনে ক্ষুদ্ৰ জনগোষ্ঠীৰ প্ৰতি ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিছে আৰু সেয়ে ক্ষুদ্ৰ জনগোষ্ঠীসমূহ নিজৰ সংস্কৃতি ৰক্ষাৰ কাৰণে সংগ্ৰামত অবতীৰ্ণ হ'বলগীয়াত পৰিছে। সমাজ বিজ্ঞানীসকলে লক্ষ্য কৰিছে যে বিভিন্ন নৃগোষ্ঠীয় লোকসকলে বসবাস কৰা অঞ্চলসমূহত প্ৰব্ৰজনে থলুৱা জনগোষ্ঠীৰ মনত নিজৰ পৰম্পৰাগত সংস্কৃতিৰ প্ৰতি গ্ৰহণ কৰা আগ্ৰাসী ভূমিকাত বাধা প্ৰদানৰ কাৰণে দেশীয় সংস্কৃতিৰ পুনৰুদ্ধাৰৰ কাৰণে মনোনিৱেশ কৰা দেখা যায়। বহিৰাগতসকলৰ মূল্যবোধ, ভাষা আৰু সাংস্কৃতিক মূল্যবোধ থলুৱাসকলৰ ওপৰত জাপি দিয়াৰ প্ৰৱণতা ৰোধ কৰিবৰ কাৰণেই তেওঁলোক ৰাজনৈতিকভাৱে সচেতন হৈ উঠে আৰু তেওঁলোকৰ মাজত দেশীবাদী চিন্তাই আত্মপ্ৰকাশ কৰে।

দেশীবাদ সম্পর্কত বালচন্দ্র নেমাড়েৰ দৃষ্টিভংগী এনে ধৰণৰ— 'native means being attached to a particular place... when non native, alien imported values, languages and cultures coming from outside threaten native values, languages and cultures, communicates have to become nativistic in order to survive.

অর্থাৎ, 'নেটিভে' কোনো এক বিশেষ স্থানৰ কথা বুজায়। যেতিয়া বাহিৰৰ পৰা প্ৰব্ৰজিত লোকৰ মূল্যবোধ, ভাষা আৰু সংস্কৃতিয়ে থলুৱা মূল্যবোধ, ভাষা আৰু সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰে, তেনে সময়ত থলুৱা জনগোষ্ঠীয়ে আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে দেশীবাদী চিন্তা কৰাটো অবধাৰিত হৈ পৰে।

সাধাৰণতে কোনো নগৰ বা চহৰক কেন্দ্ৰ কৰি দেশীবাদী চিন্তাই গা কৰি উঠে। কিয়নো এনে ঠাইলৈ সাধাৰণতে উদ্যোগ আৰু বেপাৰ-বাণিজ্য, কৰ্ম-সংস্থাপনৰ কাৰণে বিভিন্ন ঠাইৰ পৰা মানুহৰ প্ৰব্ৰজন ঘটে আৰু এনেদৰে প্ৰব্ৰজিত লোকসকলে নিজে নিজ ঠাইৰ ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ আৰু সাংস্কৃতিক উপাদান লগত লৈ আহি নতুনকৈ থিতাপি লোৱা ঠাইৰ জনসাধাৰণৰ ওপৰত জাপি দিব বিচাৰে।

দেশীবাদ মূলতঃ প্ৰব্ৰজন বিৰোধী দৃষ্টিভংগী আৰু এই ধাৰণাটোৰ সৈতে পশ্চিমীয়া দেশসমূহৰ সম্পৰ্ক আছে। বহিৰাগতসকলৰ আগ্ৰাসনৰ পৰা থলুৱাসকলৰ স্বাৰ্থ সুৰক্ষিত কৰাৰ বাবে গ্ৰহণ কৰা ৰাজনৈতিক চিন্তাই দৰাচলতে দেশীবাদ। বহিৰাগত প্ৰব্ৰজনৰ পৰিণতি স্বৰূপে বহুতো দেশেই জাতীয়, সাংস্কৃতিক আৰু ধৰ্মীয় পৰিচয় হেৰুৱাবলগীয়াত পৰিছে। অষ্ট্ৰেলিয়া, কানাডা, নিউজিলেণ্ড, ইউনাইটেড কিংদম, আমেৰিকা আৰু ইউৰোপতো তেনে ধৰণৰ সমস্যাৰ উদ্ভৱ হৈছে। সেইবাবেই দেশীবাদক বুজাবৰ কাৰণে বহুতেই 'opposition to immigration' শব্দটিৰ প্ৰয়োগ কৰা দেখা যায়। তাৰ মূলতে প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলে থলুৱা অধিবাসীসকলৰ পৰম্পৰাগত সাংস্কৃতিক মূল্যবোধত আঘাত হানে। যি ঠাইত বহিৰাগত প্ৰব্ৰজনৰ সংখ্যা অধিক হয়, সেই ঠাইত মূল থলুৱা বাসিন্দাসকলে অস্তিত্বৰ সংকটত ভোগে। দেশীবাদী আন্দোলনে পৰম্পৰাগত ঐতিহ্য আৰু সংস্কৃতিৰ সুৰক্ষাত সহায় কৰে।

নৃতাত্ত্বিক অধ্যয়নৰ পৰা দেখা গৈছে যে দেশীবাদ সাংস্কৃতিক সংযোগৰ স্থিতাৱস্থাৰ প্ৰৱণতাৰ সৈতে সম্পৰ্কিত। ভাষা, ধৰ্ম, শ্ৰেণী, প্ৰজাতি ইত্যাদি বিভিন্ন ধৰণৰ পৰিচয়েৰে মানুহে আত্মপ্ৰকাশ কৰে। এনে ধৰণৰ কিছুমান উপাদানৰ আধাৰতে কোনো এখন দেশৰ পৰিচয় পাব পাৰি। দেশীবাদৰ সৈতেও এনে ধৰণৰ আদৰ্শ, সাংস্কৃতিক বাতাবৰণৰ সম্পৰ্ক অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি।

দেশীবাদৰ প্ৰতিশব্দ হিচাপে 'নেটিভ', 'নেটিভনেচ', 'নেটিভিষ্ট' আৰু 'নেটিভিজিম্' আদি ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। বালচন্দ্ৰ নেমাড়েই 1971 চনত 'অক্সফোৰ্ড ইংলিচ ডিক্সনেৰী'য়ে দেশীবাদ সম্পৰ্কে দিয়া প্ৰতিশব্দৰ উল্লেখ কৰিছে এনেদৰে— ''The original or usual habitant of a country, as distinguished from strangers and foreigners, now especially belonging to a non-European and imperfectly civilized or savage

race; a coloured person, a black.''

মুঠতে দেশীবাদে থলুৱা জনগোষ্ঠীৰ আৰ্থ-সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক অধিকাৰ বৰ্তাই ৰখাৰ কাৰণে অনুপ্ৰৱেশকাৰীসকলৰ বিৰুদ্ধে গঢ়ি তোলা প্ৰতিৰোধৰ তাৎপৰ্য বহন কৰে। দেশীবাদে কোনো এখন ঠাইত বসবাস কৰা সকলো স্তৰৰ মানুহৰ সন্মিলিত অতীত আৰু বৰ্তমানৰ সমস্ত জীৱন প্ৰবাহৰ ইঙ্গিত বহন কৰে। দেশীবাদে কোনো এখন সমাজৰ সন্মিলিত শক্তিৰ প্ৰতিফলনৰ লগতে সামাজিক আবেগৰ প্ৰকাশক সূচায়।

দেশীবাদী চেতনা বৰ্তি থাকিবলৈ হ'লে নিজৰ আভ্যন্তৰীণ উপাদানসমূহক বাহিৰা অনুপ্ৰেৰশৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব লাগিব। তেতিয়াহে বিদেশী শক্তিৰ প্ৰভাৱৰ পৰা ই স্ব-মহিমাৰে উজ্বলি উঠিবলৈ সক্ষম হ'ব। গতিকে ক'ব পাৰি যে দেশীবাদে বিশ্বজুৰি সংঘটিত হোৱা সাংস্কৃতিক জাতীয়তাবাদ (Cultural nationalism) আৰু আত্ম-জিজ্ঞাসাৰ যোগেদি ঔপনিবেশীকৰণ আৰু অন্যান্য পৰিসীমিত সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ মাজত থকা পাৰ্থক্য নিৰূপণৰ বাবে প্ৰয়াস কৰে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ দেশীবাদ বুলিলে কি বুজে? (৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

৬.৪ পাশ্চাত্যৰ দেশীবাদী আন্দোলন

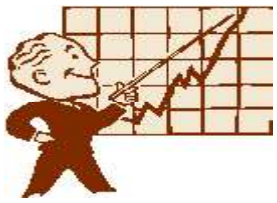
আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰত 'Nativism' শব্দটোৱে ঊনবিংশ শতিকাৰ চতুৰ্থ আৰু পঞ্চম দশকত বিশেষভাৱে জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰে। ঊনবিংশ শতিকাৰ তৃতীয় দশকৰ পৰা আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰলৈ আয়াৰলেণ্ডৰ পৰা কেথলিক ধৰ্মাৱলম্বী বহুসংখ্যক লোকৰ আগমনে আমেৰিকাবাসীসকলৰ মনত সংশয়ৰ সৃষ্টি কৰিছিল আৰু এই দৰিদ্ৰ, ক্ষুধাপীড়িত লোকসকলে আৰ্থ-সামাজিক দিশত সৃষ্টি কৰা সংকট মৰীমূৰ কৰিবৰ কাৰণে প্ৰব্ৰজন ৰোধৰ উদ্দেশ্য 'আমেৰিকান পাৰ্টি' (1854) নামৰ এটি ৰাজনৈতিক দলৰ জন্ম দিছিল। খিলঞ্জীয়া অধিবাসীসকলৰ স্বাৰ্থৰক্ষাৰ বাবে এই দলটোৱে আইৰিচসকলে যাতে সহজে আমেৰিকাৰ নাগৰিকত্ব লাভ কৰিব নোৱাৰে তাৰ বাবে ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ ওপৰত হেঁচা প্ৰয়োগ কৰে। ঊনবিংশ শতিকাত দেশত সৃষ্টি হোৱা ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত ভালেমান জার্মানী নাগৰিকে আমেৰিকালৈ প্ৰব্ৰজন কৰাত আমেৰিকাৰ লোকসকলে প্ৰব্ৰজনবিৰোধী আন্দোলন আৰম্ভ কৰে কিয়নো, জার্মানসকলে থলুৱা বাসিন্দাসকলৰ পৰা বিচ্ছিন্ন হৈ ইংৰাজী ভাষাৰ বিপৰীতে জার্মান ভাষা-সংস্কৃতিৰ পোষকতা কৰিছিল।

ঊনবিংশ শতিকাৰ সপ্তম দশকত আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰলৈ বৃহৎ সংখ্যক চীনা লোকৰ আগমনে থলুৱা লোকসকলৰ অর্থনৈতিক ভৱিষ্যতলৈ সংকট কঢ়িয়াই আনিছিল। সেয়েহে

প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলৰ সাংবিধানিক অধিকাৰ ৰোধ কৰি তেওঁলোকক কোনো চৰকাৰী বা ব্যক্তিগত খণ্ডত নিয়োগ নকৰিবৰ কাৰণে আইন প্ৰণয়নৰ বাবে দাবী উত্থাপন কৰিছিল। অৱশেষত মাৰ্কিন কংগ্ৰেছে চীনা প্ৰবজনৰ বিৰুদ্ধে আইন (Chinese exclusion Act. 1882) প্ৰণয়ন কৰিবলৈ বাধ্য হয়।

দেশীবাদী চিন্তাৰ পৰিণতি স্বৰূপে অষ্ট্ৰেলিয়াতো চীনা প্ৰব্ৰজনৰ বিৰুদ্ধে জনমত গঢ় লৈ উঠে। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ পৰৱৰ্তী কালত অষ্ট্ৰেলিয়ালৈ চীনা তথা অন্যান্য এচিয়ান ৰাষ্ট্ৰৰ অনুপ্ৰৱেশত বাধা প্ৰদান কৰা হৈছিল আৰু প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় দ্বীপসমূহৰ পৰা অষ্ট্ৰেলিয়ালৈ প্ৰব্ৰজিত লোকসকলক দেশান্তৰিত কৰাৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিছিল। তেওঁলোকে এচীয়া মূলৰ লগতে আইৰিছকে ধৰি অন্যান্য প্ৰব্ৰজনৰো বিৰোধিতা কৰিছিল আৰু পৰিণতিস্বৰূপে দেশখনত 'Australian Native Association'ৰ দৰে নতুন দল গঠিত হৈছিল।

ব্ৰাজিলতো ইউৰোপীয়ান মূলৰ জনগোষ্ঠীৰ বাহিৰে অন্য লোকৰ প্ৰৱেশ ৰোধ কৰিবৰ কাৰণে ঊনবিংশ শতিকাত কেইবাখনো আইন প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল। সেইবাবেই ঊনবিংশ আৰু বিংশ শতিকাত বহিৰাগত লোকসকলৰ বিৰুদ্ধে স্থানীয় অধিবাসীসকলে আন্দোলন কৰিছিল। গতিকে দেখা যায় যে দেশীবাদী চিন্তাৰ পৰিণতি স্বৰূপে পাশ্চাত্যৰ দেশসমূহত সংঘটিত হোৱা সংগ্ৰামৰ এক দীঘলীয়া ইতিহাস আছে। এই আন্দোলন ঊনবিংশ শতিকাৰ পৰা একবিংশ শতিকালৈ বিভিন্ন পৰ্যায়ত অব্যাহত হৈ আছে। আমেৰিকাৰ দৰেই ইউৰোপ, ফ্ৰান্স আৰু জাৰ্মানীতো দেশীবাদী চিন্তাৰ প্ৰকাশ লক্ষ্য কৰা যায়।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ ঊনবিংশ শতিকাত আমেৰিকাত প্ৰব্ৰজনৰ স্বৰূপ কেনেকুৱা আছিল? (১০০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

৬.৫ দেশীবাদৰ ভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপট

ঊনবিংশ শকিতাৰ আশীৰ দশকৰ পৰা ভাৰতবৰ্ষত দেশীবাদ সম্পৰ্কত ঔপনিবেশিক ভাষা আৰু সংস্কৃতিয়ে সৃষ্টি কৰা প্ৰভাৱৰ পাৰ্শ্ব-প্ৰক্ৰিয়া স্বৰূপে নানা ধৰণৰ বিতৰ্কৰ সূচনা হয়। এই সম্পৰ্কত আৰ্ণল্ড টয়নবীয়ে সঠিকভাৱেই কৈছে ঃ "Western iron has probably entered deep into India's soul." বৰ্তমান সময়ত বৃটিছ উপনিবেশ অন্ত পৰিল যদিও ভাৰতীয় মানসিকতাত পশ্চিমীয়া চিন্তাই গভীৰভাৱে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি থৈ যাবলৈ সক্ষম হ'ল।

'Indian Nativism' গ্ৰন্থত অশোক বাৰ্ব্বৰ আৰু সন্তোষ কৌটিয়ে 'দেশীবাদ' আৰু *'Nativism'* সমাৰ্থক নহয় বুলি অভিমত দাঙি ধৰিছে। সেইবাবে তেওঁলোকে 'Indian Nativism' শব্দটি 'দেশীবাদ'ৰ প্ৰতিশব্দ স্বৰূপে প্ৰয়োগ কৰা উচিত বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছে।

কুৰি শতিকাৰ পঞ্চাশ আৰু ষাঠী দশকত বহুতো ভাৰতীয় লেখকৰ সাহিত্যত

ঔপনিবেশিক আন্তঃৰাষ্ট্রীয়তাবাদী চিন্তাৰ প্রকাশ লক্ষ্য কৰা যায়। পণ্ডিত জৱাহৰলাল নেহৰুৰ শাসন কালত এনে ধৰণৰ আন্তর্জাতিকতাবাদে প্রয়োজনীয় সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক বাতাবৰণ লাভ কৰিছিল।

মাৰাঠী লেখক তথা সমালোচক বালচন্দ্র নেমাড়েৰ ৰচনাতেই দেশীবাদী ধাৰণাৰ বীজ ৰোপিত থকা বুলি ভালেমান সমালোচকে মন্তব্য কৰিছে। তেওঁৰ মাৰাঠী ভাষাত ৰচিত *'Nativism in Literature'* (1983) নামৰ ৰচনাতেই প্রথম দেশীবাদ সম্পর্কীয় ধাৰণাই প্রকাশ লাভ কৰে।

জানি থোৱা ভাল

● জ্ঞানপীঠ বঁটা প্রাপক মাৰাঠী লেখক বালাচন্দ্রি নেমাড়েৰ 'দেশীবাদ' (Nativism) গ্রন্থখনে ভাৰতীয় পুঢ়ৰৈসকলক আমাৰ ভাষাসমূহৰনো কিহৰ অতি প্রয়োজন তাৰ বিষয়ে প্রত্যয় জন্মাবলৈ প্রয়াস কৰিছে। সেয়া হৈছে আমাৰ নিজস্ব সাংস্কৃতিক পৰিমণ্ডল বা পাৰিপার্শ্বিকতাৰ প্রতি সহানুভূতিৰ ভাব থাকিব লাগিব। ইয়াৰ অর্থ এইটোৱেই যে লেখকগৰাকীয়ে আমাক সকলোকে, আপাতদৃষ্টিত মিছা যেন লাগিলেও বাস্তৱতে সত্য— এনে এক সন্ধানত অগ্রসৰ হ'বলৈ আহ্বান জনাইছে— এক বিকল্প পৰম্পৰাৰ সন্ধান যিয়ে সাম্প্রতিক সময়তো আমাৰ ইতিহাস, আমাৰ লোক সাহিত্য, পৰম্পৰাসমূহ আৰু লোকবিদ্যাৰ সংৰক্ষণৰ বাট মুকলি কৰি দিয়ে। আন কথাত ক'বলৈ গ'লে দেশীবাদে স্বাভাৱিকতে দেশীয় ঐতিহ্য-পৰম্পৰাৰ পুনৰুজ্জীৱিতকৰণ আৰু সংৰক্ষণৰ প্রতি দৃঢ় যি সভ্যতা-সংস্কৃতি উপনিৱেশিক শাসনে অৱদমিত কৰি ৰাখিছিল। দেশীবাদ সম্পর্কীয় নেমাড়েৰ ৰচনাসমূহ এনে ধৰণৰ ঃ *'Towards a defination of Modernity in Modern Marathi poetry'* (1969), *'Chandakant Patil : interview with Nemade'* (1978) ইত্যাদি।

নেমাড়েই দেশীবাদী ধাৰণাক জনপ্রিয় কৰি তুলিবৰ কাৰণে কেইবাখনো উপন্যাস ৰচনা কৰিছিল। নেমাড়েৰ দেশীবাদী চিন্তা প্রচাৰ আৰু প্রসাৰৰ পৰিণতি স্বৰূপে ভালেকেইটি মূল্যবান প্রবন্ধ ৰচনা কৰিছিল। তাৰ ভিতৰত Style in the expression of the Varkari Movement in Maharastra, (1980), 'Tradition and Modernity in Bhakta Movement' (1982), 'Maratha Literature and Modernization' (1982), 'Indian Literature and social change' (1982), 'Modern Indian Fiction : A clear case of Acculturation' (1983), 'The construction principle of kathasaritsagar' (1985) ইত্যাদি। নেমাড়েৰ বাহিৰেও নিশিকান্ত থাকৰ, এন. এচ. পাটিল, শ্রীধৰ তিলাভে, ৰবীন্দ্র কিম্বাহুনে, যশোৱন্ত মনোহৰ, জি. এন. কুলকার্ণী, মকৰণ্ড পৰাঞ্জনোই প্রভৃতি সমালোচকে ভাৰতীয় সাহিত্যত দেশীবাদী চিন্তাৰ প্রসাৰত গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা গ্রহণ কৰে।

ভাৰতীয় সাহিত্য মূলতঃ লোক-সাহিত্যৰ প্রভাৱশালী পৰম্পৰাৰ দ্বাৰা প্রভাৱান্বিত আৰু এই দিশৰ পৰা চাবলৈ গ'লে ভাৰতীয় প্রভাৱশালী পৰম্পৰাসমূহৰ মাজতেই দেশীবাদৰ বীজ

লুকাই আছে। আধুনিক ভাৰতীয় সাহিত্যৰ ভিতৰত স্বাধীনতাৰ পৰৱৰ্তী কালত ৰচিত মাৰাঠী, কানাড়ী আৰু গুজৰাটী সাহিত্যত দেশীবাদৰ বীজ ৰোপিত হৈ থকা দেখা যায়। বিশিষ্ট কানাড়া ঔপন্যাসিক এল. এছ. ভাইৰপ্পাৰ উপন্যাসত দেশীবাদী চিন্তাৰ পৰিচয় পোৱা যায়। তেওঁৰ উপন্যাসত মূল ভাৰতীয় সমস্যাৰাজিয়ে সচেতন ৰূপত প্ৰকাশ লাভ কৰিছে। আন এগৰাকী প্ৰভাৱশালী কানাড়া ঔপন্যাসিক ইউ. আৰ অনন্তমূৰ্ত্তিয়ে *সংস্কাৰ* প্ৰভৃতি উপন্যাসৰ জৰিয়তে কানাড়া সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ আকৰ্ষণীয় চিত্ৰ অংকন কৰি দেশীবাদী চিন্তাৰ উৎকৰ্ষ সাধনত বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে।

গুজৰাটী সাহিত্যত চন্দ্ৰকান্ত বক্সী, সৰোজ পাঠক, ৰঘুবীৰ চৌধুৰী, ইভা দেৱ, প্ৰভৃতি লেখকসকলে পাশ্চাত্যৰ সাহিত্যিক চিন্তাৰ বিপৰীতে সাহিত্যৰ মাধ্যমেদি স্বকীয় পৰম্পৰাক বৰ্তাই ৰখাত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। দেশীবাদৰ সম্প্ৰসাৰণত সৰ্বাধিক অৰিহণা যোগোৱা গণেশ ডেভিয়ে গুজৰাটী ভাষা-সাহিত্যত ইংৰাজী সাহিত্যৰ নঞৰ্থক প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে সচেতন কৰি দিছিল। অন্যান্য ভাৰতীয় লেখকেও দেশীবাদী চিন্তাৰ বিস্তাৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল।

'ভাৰতীয় সাহিত্যত বুদ্ধ, বিবেকানন্দ, অৰবিন্দ, মহাত্মা গান্ধী, আম্বেদকাৰ আদিৰ চিন্তাৰ প্ৰভাৱ সুদূৰপ্ৰসাৰী। নেমাড়েই ভাৰতীয় সাহিত্যত বৈদিক আৰু অবৈদিক এই দুটা পৰম্পৰাৰ প্ৰভাৱৰ কথা স্বীকাৰ কৰিছে। তেওঁৰ মতে ইউৰোপ আৰু আমেৰিকাৰ সকলোবোৰ মহৎ সাহিত্যই দেশীবাদী চিন্তাৰ পৰিণতি। তেওঁৰ ভাষাত— 'All the great European and American works are in fact, nativist, that they get a worldwide audience is an appopriate appreciation of one native culture by the others' ভাৰতীয় সাহিত্যত বালচন্দ্ৰ নেমাড়ে আৰু গণেশ ডেভিয়ে দেশীবাদী চিন্তাৰ সম্প্ৰসাৰণত গ্ৰহণ কৰা ভূমিকাৰ লেখীয়াকৈ স্বাধীনতাৰ আগে-পাছে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰী প্ৰভৃতি সাহিত্যিকৰ ৰচনাৰ অন্তৰালত জাতীয় গৰিমা পুনৰুদ্ধাৰৰ প্ৰয়াসেৰে দেশীবাদী চিন্তাৰ প্ৰকাশ ঘটাতো লক্ষ্য কৰিব পাৰি।

বেজবৰুৱাই দেশীবাদী চিন্তাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈ অসমীয়া জাতীয়তাবোধ গঢ়ি তুলিবৰ কাৰণে শঙ্কৰদেৱ আৰু বৈষ্ণৱ সাহিত্যিক পুনৰ প্ৰতিষ্ঠিত কৰি অসমীয়া মানুহক এক নতুন গৌৰৱৰ চেতনাৰে সঞ্জীৱিত কৰি থৈ গ'ল। পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ধৰ্মৰ ধৰ্মগ্ৰন্থসমূহৰ তুলনাত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ কীৰ্তন যে সৰ্বোৎকৃষ্ট আৰু ইয়াৰ মৰ্যাদা ৰক্ষা কৰাটো প্ৰতিজন অসমবাসীৰেই কৰ্তব্য, সেই কথা তেওঁ বাঁহীৰ পাতত স্পষ্টভাৱে উল্লেখ কৰিছিল।

"পৃথিৱীৰ মতবোৰ সুন্দৰ ধৰ্মগ্ৰন্থ আছে আমাৰ শংকৰদেৱ বিৰচিত কীৰ্তন সেই সকলোৰে ভিতৰত শিৰৰ মুকুট। সেইবাবে আমি প্ৰত্যেক অসমীয়াই এই নগণ্য অকিঞ্চিৎকৰ জীৱন পৰ্যন্ত পাত কৰি আসামৰ অতীত গৌৰৱ কাহিনীৰ বিজয় স্তম্ভৰ ওপৰত থকা শঙ্কৰদেৱ পতাকা ৰক্ষা কৰিম।" (বাঁহী, 6ষ্ঠ বছৰ, 10ম সংখ্যা)।

বেজবৰুৱাই শঙ্কৰদেৱক এগৰাকী ধৰ্ম প্ৰচাৰকৰ পৰিৱৰ্তে এগৰাকী জাতীয় নেতাৰ দৃষ্টিৰে পৰ্যবেক্ষণ কৰি বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ আন্দোলনৰ নেতৃত্ব প্ৰদান কৰাৰ যোগেদি মধ্যযুগত অসমীয়া জাতীয়তাবাদৰ নৱ-অভ্যুত্থান ঘটোৱা বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছে। বেজবৰুৱাৰ ভাষাত "মুঠতে

জাতীয়তা গঠন কৰিবৰ নিমিত্তে যি যি আৱশ্যক সকলোকে সেই মহাপুৰুষে দান কৰি গৈছে।" (বাঁহী, 6ষ্ঠ বছৰ, 2য় সংখ্যা)।

বেজবৰুৱা আছিল উদাৰ জাতীয়তাবাদী আৰু অসমীয়া ভাষাক জাতীয় ভাষা হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবৰ কাৰণে তেওঁ অনা অসমীয়া ভাষীৰ চক্ৰান্তৰ চক্ৰবেহু ভেদ কৰিবৰ কাৰণে একে সময়তে অভিমন্যু আৰু অৰ্জুনৰ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। স্বদেশপ্ৰেম আৰু জাতীয়তাবোধ তেওঁৰ জীৱন-দৰ্শনৰ সুমেৰু-কুমেৰু। তাৰ মাজতেই বেজবৰুৱাই বিশ্বদৰ্শন কৰিছিল আৰু অসমীয়া ভাষাৰ সুৱদী সু�ৰীয়া মাতৰ তাৎপৰ্য উপলব্ধি কৰিছিল। 'অ' মোৰ আপোনাৰ দেশ' এনে ভাৱনাৰে সোণালী ফচল।

অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰীৰ বাবে 'দেশেই ভগৱান' স্বৰূপ। দেশৰ মঙ্গলৰ বাবে, জাতিৰ মঙ্গলৰ বাবে অসমীয়া জাতীয় জীৱনলৈ অহা সংকট মোচনৰ কাৰণে তেওঁ অশেষ যত্ন কৰিছিল। ধৰ ঝাড়ু ধৰ ভাই, মই বিপ্লৱী মই তাণ্ডৱী, প্ৰভৃতি কবিতা আৰু 'আজি বন্দো কি ছন্দেৰে' প্ৰভৃতি গীতত ৰয়চৌধুৰীৰ দেশীবাদী চিন্তাৰ আভাস পোৱা যায়।

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ প্ৰায়বোৰ গীত, নাটক আৰু সংস্কৃতি বিষয়ক ৰচনাত দেশীবাদী চিন্তাৰ পৰিচয় স্পষ্ট। অসমীয়া সঙ্গীতৰ এতিহ্য সম্পৰ্কত তেওঁ কামৰূপী সঙ্গীতৰ এটি পৰম্পৰাৰ কথা উল্লেখ কৰি গৈছে। চৰ্যাগীত, দেহ-বিচাৰৰ গীত, টোকাৰী গীত, চিয়া গীত আদিৰ ঐতিহ্য ভালদৰে পৰ্যবেক্ষণ কৰিলে ভাৰতীয় সঙ্গীতৰ সৈতে থকা পৃথক অথচ সুকীয়া দৃষ্টিভংগী আমাৰ চকুত পৰে।

অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ পুৰোধা ব্যক্তিসকলৰ ভিতৰত বিষ্ণুপ্ৰসাদ অন্যতম। শঙ্কৰদেৱৰ নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ আদৰ্শক নতুন ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা কৰিবৰ কাৰণে তেওঁ প্ৰদান কৰিছিল। সেইবাবেই 'বৰগীত অমিয়া, গোৱা অসমীয়া' বুলি অসমবাসীক আহ্বান জনাইছিল। 'শঙ্কৰ গুৰু আমাৰে' প্ৰভৃতি গীত এনে চিন্তাৰে পৰিণতি বুলিব পাৰি।

বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভাৰ গীত, নাটক, চুটিগল্প, উপন্যাস সকলোতেই অসমৰ জাতীয় স্বৰূপ প্ৰকাশ পাইছে। দেশীবাদী চিন্তাৰ পৰিণতি স্বৰূপে তেওঁ ভালেমান অমৰ গীত ৰচনা কৰিছে, যাৰ ভিতৰত 'তগৰ ফুলে নুশুৱাই', 'পৰজনমৰ শুভ লগনত' ইত্যাদি বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য।

বিশ্ববন্দিত মহান শিল্পী জ্যোতি-বিষ্ণুৰ প্ৰকৃত উত্তৰাধিকাৰী ভূপেন হাজৰিকাই ভাষা-আন্দোলন, মাধ্যম আন্দোলন, বহিৰাগত আন্দোলন প্ৰভৃতি বিভিন্ন সংকটৰ মুহূৰ্তত কলিকতা-মুম্বাইৰ পৰা অসমলৈ দৌৰি আহি সমন্বয়ৰ এনাজৰীৰে অসমীয়া জাতিটোক বান্ধি ৰাখিবৰ চেষ্টা কৰিছিল। অসমৰ পাহাৰে-ভৈয়ামে ঘূৰি বিভিন্ন জাতি-জনজাতিৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতি অধ্যয়ন কৰি অসমীয়া জাতিৰ জাতীয় ঐতিহ্য সমৃদ্ধিশালী কৰিবৰ কাৰণে প্ৰয়াস কৰিছিল।

অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ অভিভাষণত তেওঁ স্পষ্টভাৱে কৈছিল, 'অসমীয়া ভাষাৰ ভেটি সুদৃঢ়, সুপ্ৰতিষ্ঠিত।' 'মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰ' 'জিলিকাব লুইতৰে পাৰ' প্ৰভৃতি গীতে ভূপেন হাজৰিকাৰ দেশীবাদী চিন্তাৰ পৰিচয় দাঙি ধৰে। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যক জগতসভালৈ নিয়াৰ কাৰণে তেওঁ অনুবাদৰ প্ৰতি মনোনিবেশ কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছিল।

হীৰেণ ভট্টাচার্যৰ 'দেশ বুলিলে আদেশ নালাগে' প্ৰভৃতি চিন্তাৰ বহুজাতিও দেশীবাদী চিন্তাৰ অভিব্যক্তি প্ৰকাশিত হৈছে।

সত্তৰৰ দশকৰ পৰৱৰ্তী কালত ভাষা আন্দোলন, অসম আন্দোলন আৰু সন্ত্ৰাসবাদী সমস্যাই অসমীয়া লেখকসকলৰ মনত জাতীয়তাবাদী চিন্তাধাৰাৰ বিকাশত বিশেষভাৱে সহায় কৰিছিল। ফলস্বৰূপে, আঞ্চলিক সমস্যাসমূহক সাহিত্যৰ মাজেৰে ফুটাই তুলিবলৈ বহু লেখকেই যত্নপৰ হয়। অৱশ্যে ভাৰতীয় দেশীবাদ, মাৰ্কিন দেশীবাদৰ দৰে প্ৰব্ৰজন বিৰোধী স্থিতিৰ পৰিণতি বুলিব নোৱাৰি। এয়া হৈছে সাংস্কৃতিক আত্মসন্মান তথা স্বতন্ত্ৰতা ৰক্ষাৰ বাবে কৰা চিন্তাৰ যোগাত্মক পৰিণতি।

৬.৬ দেশীবাদৰ সীমাবদ্ধতা আৰু পৰিসৰ

ভাৰতীয় সমালোচনা সাহিত্য মূলতঃ ইউৰো-এমেৰিকান সমালোচনাৰ দ্বাৰা নিয়ন্ত্ৰিত। সেইবাবেই ভাৰতীয় সমালোচনা সাহিত্যত অধিক ভাৰতকেন্দ্ৰিক আত্মমৰ্যাদাৰে মহীয়ান কৰি তুলিবৰ কাৰণে প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

আধুনিক সাহিত্যিকসকলে থলুৱা পৰম্পৰাৰ মাজত অন্তৰ্নিহিত থৈ থকা জ্ঞানৰ বিভিন্ন দিশবোৰ সাহিত্যৰ মাজেদি উদ্ভাসিত কৰি তুলিবৰ কাৰণে প্ৰয়াস অব্যাহত ৰাখিছে।

দেশীবাদে সংস্কৃতিৰ প্ৰকাশত ভাষাৰ মৌলিকতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে। ই থলুৱা মানুহৰ ভাষা আৰু সৃষ্টিশীল মনীষাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে, যিটো অভিজাতসকলৰ মাজত বিচাৰি পোৱা নাযায়। বহুতো দেশে ইতিমধ্যে আধুনিকতাৰ দিশত অগ্ৰসৰ হ'বৰ কাৰণে পশ্চিমীয়া দেশসমূহক অনুসৰণ কৰিছে। সমসাময়িক ভাৰতীয় সমাজত দেশী আৰু বিদেশীৰ মাজত পাৰ্থক্য নিৰূপণ কৰাটো যথেষ্ট কঠিন, কিয়নো কিছুমান পৰম্পৰাৰ মাজৰ আন্তঃসংযোগ ইমান গভীৰ যে ইয়াৰ কোনটো উপাদান ভাৰতীয় আৰু কোনটো ভাৰতীয় নহয়, তাক বিচাৰি উলিওৱাটো যথেষ্ট কঠিন। ইয়াৰ সীমাৰেখা আৰু নিৰূপণৰ মাপকাঠিও নিৰূপণ কৰিব নোৱাৰি। সেইবাবেই নেমাড়েই মন্তব্য কৰিছে যে— 'A dilemma peculiar to the phenomenon of nativism is that, its value is preceivable only in relation to its opposite.'

৬.৭ দেশীবাদৰ বৈশিষ্ট্য

- দেশীবাদৰ সৈতে ভাষা, ধৰ্ম, জনগোষ্ঠীয় আৰু সংস্কৃতিক পাৰ্থক্যৰ সম্পৰ্ক আছে।
- নগৰকেন্দ্ৰিক সভ্যতাৰ পৰিণতি স্বৰূপে দেশীবাদী চিন্তাই বিকাশ লাভ কৰে।
- প্ৰব্ৰজনৰ পৰিণতি স্বৰূপে গঢ় লৈ উঠা ভিন্ন সাংস্কৃতিক পৰিবেশ-পৰিস্থিতিৰ গৰাহৰ পৰা থলুৱা সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ পুনৰুদ্ধাৰৰ প্ৰয়াসৰ পৰিণতি স্বৰূপে এনে চিন্তাধাৰাৰ উদ্ভৱ হয়।
- প্ৰব্ৰজন বিৰোধী চিন্তাৰ পৰিণতি স্বৰূপে দেশীবাদৰ বিকাশ সাধিত হয়।
- ভাষিক সংঘাতৰ পৰিণতি স্বৰূপে দেশীবাদী চিন্তাৰ উন্মেষ ঘটে।

- সাংস্কৃতিক সংঘাতৰ পৰিণতি স্বৰূপে থলুৱা সংস্কৃতি পুনৰুদ্ধাৰৰ লক্ষ্যৰে দেশীবাদৰ জন্ম হয়।
- দুটা সংস্কৃতিৰ প্ৰমূল্য, মূল্যবোধ, জীৱন-দৰ্শনৰ পৰিণতি স্বৰূপে দেশীবাদৰ জন্ম হয়।
- ধৰ্মীয় সম্প্ৰসাৰণবাদ আৰু সংঘাতৰ পৰিণতি স্বৰূপে দেশীবাদী চিন্তা বিকাশিত হয়।
- অৰ্থনৈতিক বৈষম্যও ইয়াৰ এটা কাৰক ৰূপে দেখা দিয়ে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ দেশীবাদৰ কেইটামান বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰক।

(৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

৬.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- দেশীবাদ এটি আৰ্থ-সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক অৱধাৰণা। দেশীবাদী চিন্তাৰ সৈতে প্ৰব্ৰজনৰ গভীৰ সম্পৰ্ক আছে। ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক অথবা প্ৰাকৃতিক কাৰণত যেতিয়া কোনো নিৰ্দিষ্ট ঠাইলৈ অবাধ জনপ্ৰব্ৰজন হয়, সেই ঠাইৰ প্ৰাচীন অধিবাসীসকলৰ আৰ্থ-সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক দিশত সংকটৰ উদ্ভৱ হয়। এনে সংকট মষীমূৰ কৰিবৰ কাৰণে ঐক্যবদ্ধভাৱে কৰা সংগ্ৰামৰ পৰিণতিত দেশীবাদী চিন্তাই প্ৰকাশ লাভ কৰে।
- কোনো ঠাইৰ ভাষাৰ স্বকীয়তা খৰ্ব হ'লে তেনে ভাষাৰ ওপৰত আগ্ৰাসী ভূমিকা ৰোধৰ বাবেও দেশীবাদী চিন্তাই বিকাশ লাভ কৰে।
- দেশীবাদী চিন্তা সাধাৰণতে নগৰ তথা চহৰক কেন্দ্ৰ কৰি গঢ়ি উঠে।
- ধৰ্মীয় সম্প্ৰসাৰণৰ পৰিণতি স্বৰূপে দেশীবাদী চিন্তাৰ বিকাশ সাধিত হয়।
- ভাষিক সম্প্ৰসাৰণৰ পৰিণতি স্বৰূপে দেশীবাদৰ জন্ম হয়।
- অৰ্থনৈতিক সম্প্ৰসাৰণবাদো দেশীবাদৰ কাৰক স্বৰূপে চিহ্নিত হ'ব পাৰে।
- ভাৰতীয় সাহিত্যত বালচন্দ্ৰ নেমাড়েই দেশীবাদী চিন্তাৰ বিকাশত বিশেষ উদ্যোগ গ্ৰহণ কৰে।
- মাৰাঠী, কানাড়া আৰু গুজৰাটী সাহিত্যত ভাৰতীয় দেশীবাদে বিশেষ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰ লাভ কৰে।
- দেশীবাদৰ কিছুমান সীমাবদ্ধতা আছে।
- অৰবিন্দ, বিবেকানন্দ প্ৰভৃতি চিন্তাবিদৰ প্ৰভাৱে ভাৰতীয় স্বদেশী চিন্তাৰ ক্ষেত্ৰত অগ্ৰণী ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে।
- অসমীয়া সাহিত্যত বেজবৰুৱা আৰু অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰীয়ে স্বদেশী চিন্তাৰ সম্প্ৰসাৰণত বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে।

৬.৯ অধিক জানিবলৈ

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

1. Jensen, Richard (2009) : Comparative Nativism : The United States, Canada and Australia: Oxford University Press
2. Tyler, Anbinder (1992) : Nativism and Slavery : The Northern know Nothings and the Politics of the 1850 : Oxford University Press
3. Huntington, Gregory, Samuel P. (1997) : Clash of Civilization : Simon & Schuster
4. Hueston, Robert Francis (1976) : The Catholic Press and Nativism, 1840-1860 : Arno Press
5. Nayar, Pramod K (2008) : Postcolonial Literature : An Introduction; Pearson Education

৬.১০ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ দেশীবাদৰ এটা সূত্ৰ দি তাক চমুকৈ বুজাই লিখক।

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ আমেৰিকালৈ প্ৰব্ৰজিত হোৱা বিভিন্ন দেশৰ লোকৰ পৰিচয়— তেওঁলোকৰ দৃষ্টিভংগী.... প্ৰব্ৰজন ৰোধ কৰিবলৈ তেওঁলোকে গ্ৰহণ কৰা ব্যৱস্থা।

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ৬, ৭ শাখাৰ অন্তৰ্গত শাৰী কেইটামান উল্লেখ কৰি তাৰ চমু আলোচনা কৰক।

৬.১১ আৰ্হি প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ দেশীবাদ বুলিলে কি বুজে? দেশীবাদৰ প্ৰব্ৰজনৰ সম্পৰ্ক নিৰূপণ কৰক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ পাশ্চাত্যৰ দেশীবাদী আন্দোলনৰ চমু আভাস দিয়ক।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ দেশীবাদৰ ভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপট সম্পৰ্কে চমুকৈ লিখক।

প্ৰশ্ন ৪ ঃ দেশীবাদৰ সীমাবদ্ধতা সম্পৰ্কে চমুকৈ লিখক।

প্ৰশ্ন ৫ ঃ দেশীবাদৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ উল্লেখ কৰক।

প্ৰশ্ন ৬ ঃ চমুটোকা লিখক ঃ

বালচন্দ্ৰ, নেমাড়ে, অম্বিকাগিৰি ৰায়চৌধুৰী, বিবেকানন্দ

*** ***** ***